

**ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ
ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 20.08.2009 р. N 633

**Про затвердження Методичних рекомендацій кредитним
спілкам щодо можливих дій та заходів по забезпеченню
виходу зі скрутного фінансового становища**

Відповідно до підпункту 3 пункту 4 Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого [Указом Президентом України від 4 квітня 2003 року N 292](#), Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України **постановила:**

1. Затвердити Методичні рекомендації кредитним спілкам щодо можливих дій та заходів по забезпеченню виходу зі скрутного фінансового становища (додаються).
2. Сектору зв'язків з громадськістю та протоколу забезпечити оприлюднення цього розпорядження на офіційному сайті Держфінпослуг.
3. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника Голови Прозорова Ю. В.

Голова Комісії

В. Суслів

Протокол засідання Комісії
від 20 серпня 2009 р. N 503

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Державної комісії з
регулювання ринків фінансових послуг
України

Методичні рекомендації кредитним спілкам щодо можливих дій та заходів по забезпеченню виходу зі скрутного фінансового становища

Методичні рекомендації розроблені на основі міжнародного досвіду з метою протидії впливу негативних наслідків фінансової кризи на діяльність кредитних спілок, зокрема мінімізації ризиків ліквідності та платоспроможності, пов'язаних з ними операційних ризиків, мають рекомендаційний та інформаційний характер і видані для можливого використання кредитними спілками.

Рекомендованими заходами є:

Щодо політики управління активами і пасивами кредитної спілки

1. Щомісячно узагальнювати та аналізувати стан активів та пасивів. Здійснювати дієвий контроль з боку спостережної ради та правління кредитної спілки за змінами в активах та пасивах і за необхідності вживати невідкладних заходів реагування.
2. З метою виявлення періодів, у яких плануються найбільші суми щодо повернення коштів, постійно аналізувати портфель внесків (вкладів) на депозитні рахунки та кредитний портфель, за яким здійснюється повернення.
3. З метою переведення або забезпечення можливості оперативного переведення частини складу активів кредитної спілки в ліквідну форму оптимізувати склад активів кредитної спілки, зокрема фінансових інвестицій та основних засобів.
4. Відстежувати зміни структури кредитного та депозитного портфелів за строками, намагатися утримувати збалансованість у строках залучення та розміщення коштів і уникати можливих часових розривів. З метою попередження можливих розривів ліквідності ввести план руху грошових коштів наперед на 18 місяців.
5. Домагатися забезпечення помірної рівня концентрації кредитного та депозитного портфелів, за можливості, не більше 5 % від капіталу (не враховуючи до нього фінансовий результат) кредитної спілки на одного члена.
6. Відстежувати темпи скорочення кредитного портфеля, який не має перевищувати темпи скорочення депозитного портфеля, оскільки останнє призведе до зменшення дохідності кредитної спілки, та відповідно, зменшення процентної маржі. Водночас, прискорене скорочення кредитного портфеля порівняно з депозитним може бути виправданим, якщо воно має на меті покриття розриву ліквідності, який прогнозовано має виникнути в найближчому майбутньому.
7. Намагатися не вилучати з продуктивного обороту кошти у випадку, якщо кредитний портфель скорочується швидше, ніж депозитний, але має місце обґрунтований прогноз відновлення обсягів кредитування. Кошти, отримані від надходжень по кредитах, спрямовувати в короткострокові кредити, а якщо це неможливо або недоцільно - у фінансові інвестиції.
8. Уникати залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки в разі відсутності прогнозованого ефективного розміщення таких коштів.

9. Здійснювати перегляд та диверсифікацію процентних ставок за внесками (вкладами) на депозитні рахунки та кредитами з врахуванням короткострокової необхідності утримання чи зменшення обсягів залучених за відповідною ціною коштів, виходячи з існуючої можливості їх ефективного та низько ризикового розміщення.

10. З метою забезпечення покриття постійних операційних витрат та утримання планового рівня дохідності кредитної спілки здійснювати гнучке управління процентною маржею, що має забезпечити покриття постійних операційних витрат.

11. Здійснювати пошук інших можливостей щодо залучення довгострокових коштів під мінімально можливий відсоток від інших, ніж кредитні спілки, юридичних осіб, крім нерезидентів.

12. Проводити роз'яснювальну роботу з членами кредитної спілки, у яких строк дії договорів за внесками (вкладами) на депозитні рахунки завершується, з питань щодо пролонгації таких договорів. Здійснювати постійне інформування членів кредитної спілки щодо ситуації, яка склалась навколо кредитної спілки, доводити до відома пропозиції щодо плану фінансового оздоровлення.

Щодо кредитної політики кредитної спілки

13. Здійснювати щомісячне узагальнення аналізу та контролю за якістю, строками, дохідністю кредитного портфеля з боку спостережної ради, кредитного комітету та правління кредитної спілки і за необхідності вжиття невідкладних заходів реагування щодо його оптимізації. Проведення щомісячної інвентаризації заборгованості за наданими кредитами, внутрішньої оцінки (аудиту) кредитного портфеля, а в разі потреби, здійснення роботи з реструктуризації простроченої кредитної заборгованості (перегляд графіка платежів, пролонгація тощо).

14. Відповідно до цілей наданих кредитів проводити аналіз якості кредитного портфеля, встановлювати рівень ризиковості окремих видів кредитів, виходячи з того, щоб не допускати оформлення кредитів з високим рівнем ризику неповернення.

15. Обмежувати проведення активних операцій з кредитування своїх членів шляхом надання переважно короткострокових кредитів з терміном погашення до 6 місяців, враховуючи планові виплати за зобов'язаннями.

16. Утримуватись від видачі кредитів, пов'язаних з великими кредитними ризиками в розумінні нормативних актів Держфінпослуг, у тому числі кредитів членам органів управління та пов'язаних з ними особам.

17. При укладанні кредитних договорів передбачати сплату основної суми кредиту рівними частками.

18. Дотримуватись політики встановлення максимального розміру кредиту на рівні середнього розміру внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитні рахунки.

19. При проведенні попереднього аналізу документів, поданих позичальниками для надання кредиту, звертати особливу увагу на предмет їх достовірності та достатності, підтвердження платоспроможності. Використовувати механізм бюро кредитних історій, в тому числі за рахунок позичальника, для перевірки інформації щодо наявності заборгованості перед іншими фінансовими установами.

20. При видачі кредитів у період фінансової кризи вживати заходів щодо максимального їх забезпечення як у формі ліквідного майна, так і у формі гарантій та порук, що в комплексі дає можливість своєчасного повернення кредиту. При цьому доцільно враховувати, що вартість заставленого майна повинна перевищувати не менш ніж у 2 рази суму наданого кредиту. У разі використання гарантій або поручительства уважно розглядати кандидатури осіб, які представляють поручителя (бажано, щоб поручителі мали різні місця праці або сфери підприємницької діяльності), та уникати "перехресної поруки".

21. Використовувати залучення додаткового забезпечення по діючому кредитному портфелю.

22. Здійснювати диверсифікацію категорій позичальників, за можливості, виходячи з джерел отримуваного ними основного доходу.

23. Спрямовувати діяльність юридичної служби, кредитного підрозділу та відокремлених підрозділів кредитної спілки першочергово на погашення кредитів боржниками. Використовувати в цій роботі співпрацю з колекторськими фірмами та Call-центрами, уступку права вимоги за кредитами третім особам.

24. Періодично здійснювати перегляд процентної політики за кредитами з метою зменшення ризиків їх неповернення. Утримуватись від прив'язки процентних ставок до курсів іноземних валют чи іншої бази розрахунку коригуючих коефіцієнтів.

25. Вживати заходів для оперативного скорочення обсягу кредиторської заборгованості з боку інших кредитних спілок (крім об'єднаних кредитних спілок) у разі наявності такої заборгованості. Утримуватись від кредитування інших кредитних спілок (крім об'єднаних кредитних спілок).

26. При підписанні додаткових договорів або при пролонгації (реструктуризації) кредитного договору застосовувати положення чинного цивільного законодавства, якими передбачено можливість використання забезпечення виконання зобов'язання позичальниками у вигляді неустойки (пені, штрафу).

27. Використовувати положення чинного цивільного законодавства щодо можливості погашення кредитів за рахунок заставного майна.

28. В подальшому не використовувати прив'язки оплати за кредитом до курсу іноземної валюти або росту інфляції та, за можливості, скасовувати, якщо таке мало місце в попередніх договорах.

29. Звертатись до суду із заявами про забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно в разі звернення до суду про стягнення кредиту в примусовому порядку.

Щодо депозитної політики кредитної спілки

30. Здійснювати щомісячно узагальнений аналіз та контроль за структурою, вартістю, строками депозитного портфеля з боку спостережної ради та правління кредитної спілки і, за необхідності, вжиття невідкладних заходів реагування щодо його коригування.

31. Забезпечувати рівність прав членів кредитних спілок при поверненні внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки. У першочерговому порядку виконувати зобов'язання за договорами про залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки в разі настання строку завершення зобов'язань за такими договорами.

32. За можливості здійснювати розрахунки в повному обсязі за заявами членів кредитних спілок про дострокове припинення дії договорів. Надалі, відповідно до заяв про дострокове припинення дії договорів, розробити графік повернення внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки, який передбачатиме черговість і суми повернення, залежно від досягнення необхідного рівня ліквідності кредитної спілки. При виконанні цього графіка встановити, що пріоритетними критеріями формування такого графіка є дата надходження заяв членів про дострокове розірвання договору, принцип рівних можливостей членів щодо задоволення їхніх вимог та відсутність конфлікту інтересів при прийнятті відповідних рішень.

33. При достроковому розірванні договорів з ініціативи вкладника використовувати санкції, що передбачені в договорі про залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки.

34. При укладанні нових договорів по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки передбачити довгострокове розірвання договорів у строк, не коротше ніж місяць від початку дії договору, для короткострокових внесків (вкладів) на депозитні рахунки; не коротше ніж 3 місяці - для середньострокових внесків (вкладів) на депозитні рахунки; не коротше ніж 6 місяців - для довгострокових внесків (вкладів) на депозитні рахунки.

35. При укладенні нових договорів по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки передбачити, принаймні, місячний термін для повернення внесків (вкладів) членів на депозитні рахунки в разі дострокового розірвання договорів за ініціативою членів.

36. Утримуватись від економічно необґрунтованого підвищення процентних ставок за внесками (вкладами) членів кредитної спілки на депозитні рахунки та прив'язки процентних ставок до курсів іноземних валют чи іншої бази розрахунку коригуючих коефіцієнтів. Утримуватись від повернення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки виключно за рахунок нових внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки.

37. Щомісячно складати план реструктуризації депозитного портфеля та щотижнево його коригувати. Співпрацювати з членами кредитної спілки щодо індивідуальних планів реструктуризації заборгованості за їх внесками (вкладами) на депозитні рахунки в разі потреби.

38. Щомісячно складати плани-прогнози виплат внесків (вкладів) на депозитні рахунки на місяць уперед та вести індивідуальну роботу з вкладниками, максимально з'ясовуючи їхні наміри щодо подальших дій по договору (припинення чи пролонгації).

39. Уникати залучення внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки на короткий строк та на умовах внесків (вкладів) на депозитні рахунки до запитання чи з правом часткового зняття суми вкладу на вимогу члена.

Щодо політики фінансового управління кредитною спілкою

40. Не здійснювати розподіл доходу у вигляді плати (процентів) на пайові внески до моменту повної ліквідації заборгованості кредитної спілки перед своїми членами за внесками (вкладами) членів на депозитні рахунки, строк виплати за якими настав, та/або відновлення нормативного рівня платоспроможності кредитної спілки.

41. У разі надходження відповідних заяв членів кредитної спілки не здійснювати повернення додаткових пайових внесків до моменту повної ліквідації заборгованості кредитної спілки

перед своїми членами за внесками (вкладами) членів на депозитні рахунки, строк виплати за яким настав, та/або відновлення нормативного рівня платоспроможності кредитної спілки.

42. Рекомендувати загальним зборам членів кредитної спілки або членам спостережної ради не розглядати на своїх засіданнях та не приймати рішень з питань, що стосуються повернення пайових та цільових внесків у додатковий капітал, у разі припинення особою членства в кредитній спілці, до моменту повної ліквідації заборгованості кредитної спілки перед своїми членами за внесками (вкладами) членів на депозитні рахунки, строк виплати за якими настав, та/або відновлення нормативного рівня платоспроможності кредитної спілки.

43. З огляду на існуючі ризики, пов'язані з розміщенням коштів кредитної спілки на депозитних рахунках у банківських установах, вести зважену та диверсифіковану політику щодо розміщення тимчасово вільних в інших видах фінансових інвестицій, з урахуванням безпечності, прибутковості та ліквідності.

44. Мінімізувати поточні операційні витрати та витрати, пов'язані з обслуговуванням зобов'язань кредитної спілки, в тому числі оптимізувати діяльність відокремлених підрозділів кредитної спілки, переглянути бюджет, встановити неповний робочий день, провести скорочення штату, встановити ліміти на операційні затрати.

45. Домагатися зниження рівня операційних витрат (за рік) у розмірі не більше 5 % (рекомендовано) від середньорічних активів кредитної спілки.

46. Скликати у разі необхідності загальні збори членів кредитної спілки з метою встановлення обов'язкових внесків членів у капітал кредитної спілки, в першу чергу в її резервний капітал.

47. Щомісячно складати та коригувати прогноз планових доходів та видатків кредитної спілки.

48. З метою зменшення питомої ваги непродуктивних активів, переведення або забезпечення можливості оперативного переведення частини з них у ліквідну форму оптимізувати склад активів кредитної спілки, зокрема фінансових інвестицій та основних засобів.

49. Переглядати можливість внесення обов'язкових внесків до капіталу, в першу чергу до резервного капіталу.

Щодо організаційної політики кредитної спілки

50. Запровадити ефективні та різнопланові засоби оперативних комунікацій та зворотного зв'язку з членами кредитної спілки: випуск та розповсюдження спеціальних інформаційних бюлетенів, запровадження телефонної "гарячої лінії", утворення або вдосконалення корпоративного веб-сайта, встановлення обов'язкових годин прийому членів керівництвом кредитної спілки, розміщення оперативної фінансової інформації про діяльність кредитної спілки в доступних для безперешкодного ознайомлення місцях у її головному офісі та приміщеннях відокремлених підрозділів, запровадження ефективної процедури реагування на індивідуальні скарги та звернення членів кредитної спілки тощо.

51. Щоквартально (щомісячно) проводити інформаційні зустрічі з членами кредитних спілок. Інформаційні зустрічі проводити за встановленим графіком, який має бути розміщений у доступному для ознайомлення місці і містити дату, місце та час проведення зустрічей. Такі інформаційні зустрічі з членами проводити керівництву кредитної спілки з метою доведення інформації про об'єктивний поточний стан справ у кредитній спілці до її членів.

52. Оптимізувати організаційну і функціональну структуру та штатний розпис кредитної спілки за принципом збереження мінімально необхідного рівня функціональності головного офісу та відокремлених підрозділів кредитної спілки (скорочення штатів, запровадження різних форм зайнятості, горизонтальна ротація, укрупнення функцій, оптимізація процесів прийняття рішень та схем організації внутрішніх інформаційних потоків тощо).

53. За потреби та відповідно до положень чинного законодавства про діяльність кредитних спілок, за рішенням загальних зборів створювати додаткові органи управління кредитної спілки із залученням до їх складу фахівців відповідного професійного спрямування (комітет з управління активами і пасивами, комітет із зв'язків з членами кредитної спілки та розгляду їх скарг на дії членів органів управління, аудиторський комітет тощо).

54. За потреби залучати до співпраці з кредитною спілкою на договірних засадах сторонніх фахівців у сферах антикризового менеджменту, фінансового оздоровлення, маркетингу, внутрішнього аудиту тощо.

55. Забезпечувати участь керівництва та обслуговуючого персоналу кредитної спілки в спеціальних програмах підвищення кваліфікації, спрямованих на підвищення антикризової стійкості кредитної спілки в розрізі окремих функціональних аспектів її діяльності. Проводити заміну або ротацію складу органів управління за необхідністю.

56. Постійно здійснювати перегляд та вносити необхідні корективи в короткострокову маркетингову політику та політику зв'язків із громадськістю кредитної спілки, з урахуванням особливостей кооперативної діяльності кредитної спілки в умовах фінансової кризи та на основі принципу соціальної відповідальності.

57. Здійснювати оптимізацію окремих бізнес-процесів у кредитних спілках за рахунок послуг з боку третіх осіб (залучення кваліфікованих бухгалтерів, покращення готівкового обігу, зміна облікової політики, зміна форми супроводження у кредитній спілці спеціального програмного забезпечення тощо).

58. Затверджувати рішенням загальних зборів членів кредитної спілки спеціальні середньострокові плани щодо відновлення фінансової стабільності кредитної спілки, у разі потреби.

59. Проводити перевірки діяльності, у тому числі відокремлених підрозділів, з метою виявлення фактів шахрайства, в тому числі невідповідності залишків по касовій книзі фактичному залишку, видачі кредитів на підставних осіб тощо.

60. Проводити, у разі необхідності, позачергові загальні збори членів кредитної спілки, у тому числі збори членів кредитної спілки у відокремлених підрозділах, та звітування органів управління перед членами кредитної спілки на території відокремлених підрозділів.

Держфінпослуг пропонує розглянути ці методичні рекомендації на позачергових загальних зборах членів кредитної спілки.

**Член Комісії - директор
департаменту тимчасового
адміністрування
фінансово-кредитних установ**

Г. Третякова

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2013
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2013

